

— Անո՛ւշներ, անո՛ւշներ :

Եւ կը պարպուին դաւաթները, օրհնութիւններու եւ անուշներու սրտա-
րուխ մաղթանքներով :

— Հաճի՞մեր, խմէ՛, խմէ՛, մէկ դէտեֆ խմէ՛, Ղուրպաթ դացած տղայ
ունիս, Արթիւնին կենացը խմէ՛ . . .

Հաճի՞մերին աչքերէն արցունքի կաթիլներ կը դլորին այտերն ի վար,
բայց երջանիկ է իր միւս մարդահասակ դաւակներով, թոռներով ու հարսնե-
րով, կը խմէ Արթիւնին կարօտը սրտին խորերը պահած : Ժամերը կ'անցնին
ուրախ երգի ու խաղերու մէջ : Անցեր է կէս գիշերը :

Խորոզը (աքլոր) կը խօսի :

Դուրսի ցուրտը սաստկացեր է, սառեր են փողոցներն ու առուներուն
ջուրերը, շրանցքերէն (օլոխներէն) սրածայր երկար սառոյցի շերտեր կախ-
ուեր են ու կը փայլին : Զիւնին վրայ դայլի հետքեր կը տեսնուին, գայլ է
իջեր գիւղը :

Հետզհետէ փոքրիկ լուսամուտերը կը ճերմկին, կը բացուի լոյսը : Տան
կատուն միայն արթուն է եւ սենեակին մէջ այս ու այն կողմ թափուած ընկոյ-
ղի կեղեւներուն խշխշոցը հանելով կը ցատկիտէ արագ-արագ :

Նիւ Եորք

Խ. Ն. Մ.

ՏԱՂ ԱՐՄԵՆԱԳԵՂ ՏՐՏԱՌԻԹԵԱՆ

Ա.

Արեւէն մաս մը ինչպէս՝ ծաղիկներու բաժակին,
Ուր իր շնորհն է պարպած ըզձամուշի մը հոգին,
Կը բնակի՛ս դաւն մեր մէջ, արմենագե՛ղ տրտմութիւն,
ու ենք քեզմով մենք լեցուն :

Խորո՛ւնկ ակունքդ է այնքա՛ն՝ որքան ակունքը ցեղին,
Որուն պանդուխտ գանձերուն գուցէ պահա՛կն ենք վերջին .
Տրտփունէ՛ տրտփուն, մեկնած՝ սիրտէն դարերուն,
կը հոսի հո՛յզըդ բեղուն :

Գուն խղմամտանքն ես ըմբաստ, զինուած ուժին դէմ չարին,
Բռնու քեան դէմ նիգակուող արի քագո՛ւկն առաջին :
Այլ եւ տեսի՛լք ես պայծառ, սիրտի սրինգ, միտքի ջահ,
որ ըրիր ազգ մը՝ անմա՛հ :

Անհունատե՛նց գիտութեան արգելափակ դուռին դէմ՝
Հանճարախանձ Մոնազին ջախջախուող գա՛նկն ես վսեմ :
Խո՛ւնկ ես նաեւ ու ազօր՛ք, լուսարարքառ մեղեդի,
Ուրկէ Աստուած կը ժպտի :

Քուչակն անհուն՝ մուք ու լոյս ըրիր պարտէզ մ'ընկարձակ,
Ուր կ'արիւնքի մարմոքին ծաղիկ ամէն ծառի տակ :
Սազը Սայեաք՝ նովային եղերանո՛յշ լարեցիր
— Բաժակ՝ յայգո՛վ դարայիր :

Մյուսաններէն հայրենի հիւզակներուն շինական,
Սիրոյ բոցի, կարօտի կապոյտ ծուխի մը նման,
Գալարեցիր հայ հոգին, իբրեւ «Հայրիկ», Անտունի,
Որ բաշխուի, չհատնի՛:

Լոյսի սօսին կոչեցիր Գուրեանն անյուշ խաւարէն,
Եւ հանեցիր Նսեհին դէմ նիզակով շանքագէն.
Տուիր հրդեհ հոգիին, այլ իր նակատը խոռով
Պսակեցիր սաստեքով:

Ամէն ռազմիկ՝ հին հուրէն առած խանդի նոր կրակ,
Հողին բարիքն իր արեամբ բաշխող ամէն մէկ մշակ,
Եւ վրէժն ու սիրոյ սպասարկու ամէն ճո՛ւրմ:
Ըմպեց ակէդ լիւրտուն:

Օ՛ տրտմութիւն, օրէնքիդ մեծ կշռոյթովը ներհուն՝
Երկնեց երկունքն իր շքեղ՝ նարտարապետն հայ հոգւոյն:
Ու մեր միսին, արիւնին, մտածումի՛ն մէջ դրաւ
Հեւեղ քու հե՛ւք մը անբու:

Բ.

Արմենագե՛ղ տրտմութիւն, օրօրոցիս իմ վերեւ,
Մօրս յուսալից ժպիտին, երազին հետ բացիր քեւ.
Ու մայրական կաթն հայցող լացիս մէջ իմ առաջին՝
Երգեց կամփի՛դ մեղեդիին:

Իմ մանկութեանս ընկեր, մնացիր մի՛շտ բարեկամ՝
Զիս ուրացող, խաշտանգող մարդերուն դէմ ռերակամ...
Մտայլ կլորնին մէջ մահուան՝ քայլերուս հետ առիք քայլ
— Մեռելներուս վրայ՝ ջա՛յլ...:

Թշուառութեան ու արեան ճամբաներուն վրայ մութ,
Զարնուեցանք մենք ի գո՛ւր դռնէ ի դուռ, գուրէ գութ...
Կեկիծը մեր բռտերուն ու պաղատանքն արցունքին՝
Բախեցան քա՛ր ակունքին:

Քանի՛ գիշեր, դժոխէն փրթած քանի՛ ցերեկներ,
Լացի՛ աղիքս յօշոտող ցաւը քաղցին գիշակներ...
Գազանը դո՛ւն գորեցիր քնացնել հրգերով,
Չայնիդ մէջ ծո՛վ մը գորով:

Անհոգներուն մէջ հրկէզ, կամ փողոցներն՝ առաքուր,
Երբ շրթունքիս այրուցքին չինկաւ կաթիլ մ՛անգամ ջուր,
Ո՛չ ոք գիտցաւ դառնանոյշ ակունքն աշայտ աղբիւրին,
Որ գովացուց իմ հոգին:

Ու ես մեծցա՛յ... կը մեծնայ ինչպէս մայրի ծառն անահ,
Արմատներն իր մխրճած ժայռերուն սի՛բտը ազահ:
Մեծցար եւ դուն, գորացար, սիրտի անսո՛ւտ բարեկամ,
Շուքդ շուքէ՛ս անբաժան:

Նրբ կը մարեր ամէն լոյս, յոյսի յետին ջահին հետ,
Արագածի կառարին կ'ըլլար կանքեղն իսկ անհետ,
Անդունդն ի վար երկարող ջերմ հառագայք մը որպէս,
Անցաւ ինչ շո՛ղրդ սրբտէս:

Երկրէ երկիր, նսե՛հ յաւեր տարագիր,
Ամէն համբու վրայ ինչ միայն գտայ կարեկիր.
Ու գորացայ ինչո՞վ՝ ես, գեղեցկացար ինձմով՝ դուն,
Արեւանո՛յշ տրտմութիւն:

Եւ այդ կշռո՛յքն ես սիրտիս սիրարարայս գարկերուն,
Մտածումիս մէջ առկայս արեւ մ'անայով սքողուն,
Հայ դարերու ակուրէն հասած լրանի անմահ բոց՝
Զոր կը բաշխեմ ես մարդոց:

Գ.

Օ՛ տրտմութիւն, ուրանայ ինչ մեր կեանքին՝ գուր է, զո՛ւր...
Մունջին՝ բարբառ, կոյրին՝ լոյս, ու ծարաւին ես աղբիւր:
Այնպէս դատարկ է, փցո՛ւն՝ ամէն արուե՛տ, ամէն ի՛ր:
Որ ինչ չունի իբրեւ ծիր:

Եթէ չըլլայ լոյսերուդ ստուերն անոնց հովանի,
Ռամի՛կ է տունն արեւիտ՝ ծաղիկներուն ծիլանի,
Ռամի՛կ՝ պայքարը սիրոյ, իրաւունքի ու բախտի,
ու ծիծա՛ղն իսկ ծաղկատի:

Մահմանին մէջ լայն կամ նեղ՝ մեր ծնունդին ու մահուան,
Ներքեւն ամէն երդիքի, անեմուրեք, ամէն ծա՛մ:
Ծիծաղի հետ քէ լացի, մահինի մէջ քէ արքուն
յաւեր ներկայ ըլլաւ դուն:

Քեզմով ըլլան բո՞ղ օծուն՝ գաղտնիքներու խուզարկու
Սեւեռումներն յայտնատես՝ հանանչաւոր մագերու.
Եւ տարբերու նաւանման դիւցազնագեղ պայքարին
ըլլաւ շեփո՛րն ու դալինին:

Նոր օրէնքի մը հետ նո՛ր տունն իր շինուլ ամէն ձե՛ռք,
Նոր հաւատքի մը արդա՛ր փառքին ներքող ամէն երգ,
Մեր պատմութեան անէծքին տրուած ամէ՛ն մէկ հարուած
ըլլայ ինչո՞վ օրհնուած:

Եւ անոնց մէջ՝ որ ուժի մինչեւ տրուիլ վերջին
կը վաստակին տարագիր՝ փառքին համար օտարին,
Վասն իշուր մը հացի, մի՛ բողբոլ որ կործանի
Անոյշ երա՛զն հայրենի:

Եղիք դուն ձայն մը կոչի, մեր մէջ հնչող անդադար,
Մեր երկրին հին՝ նոր հերկով ակօսելու տեղն արդար,
Ու մախանքին դէմ մարդոց, յանուն Անոր պաշտպանման՝
ըլլալու նե՛տ ու վահա՛ն:

Պատուհասիչ ու ահե՛ղ, այլ եւ ժայտուն ու բարի՛,
Իրաւարար վառէ հո՛ւրն ստեղծումի, պայքարի .
Տուր արեւէն մեզի շող, շանթերէն՝ շեղր ու սուսե՛ր,
Եւ ամպերէն ալ ստուեր :

ՏԱՂ ՎԱՍՆ ՀՕՏԻՆ ԽՈՒՃԱՊԱՀԱՐ

Անասնական արհաւիրք մը, որպէս հոգմ յարանուն,
— Յայտած հողի՞ն ընդերքէն, քէ երկինքէն հոսած վար —
Կը բարբալտ օդին մէջ, կը սողոսկի տունէ տուն,
Ու բոյլ սիրտերը դողով կը համակէ՛ գաղտնաբար :

Ոչխարներու, արջառի՛ նախիր մ'ինչպէս անհովիւ,
Որ դրդիւնն է լսեա երկրաշարժի մը հեռու,
Անխարիսխ Հայը նորէն — հագար անգամ հողմացրիւ—,
Կ'ուղղէ աչքերն այսահար՝ կայքերուն նո՛ր արիերու :

Երկակործոյս, առխարիսափ՝ կ'երբան փշուր առ փշուր —
Ամբիկա, Դանասա, Արժանդինա, Պրագիլ,
Մինչեւ երկիրը Հրոյ ու կողմները քափուր,—
Վաղն իբրեւ ասի մը փոշի՛ օտար հողին խառնուիլ :

Օ՛, յիմար վազքն այդ տխուր... ո՞ր երազին ետեւէն,
Անդաւանան ո՞ր յոյսին՝ որ խոստանար իրենց գանձ...
Հայ երազն ո՞ւր է ծաղկեր պանդխտութեան արեւէն,
Սիրոյ ոսկին պեղեր ո՞վ՝ օտար սիրտէն անթափանց :

Կ'երբան անխիւղ, անարցունք... ու կը տանին իրենց հետ
Ընձիւղներ նո՛ր դեռ ծլած եւ ընձիւղներն ալ վաղուան,
Որ կրնային խորարմատ դառնալ ծառեր ծաղկաւէտ
Ու պարտէզին հայրենի տալ պտուղներ հոտեան :

Կ'երբան անդարձ, անգիտակ՝ մասնիկներն այդ կայծակիր,
Կարծես վրբած իմ սրտէս ու մեծ սիրտէ՛ն Հայութեան...
Կը գգամ այժմէն, կը տեսնե՛մ — կ'ըլլան կայծերն հին մոխիր,
Մինչ կրնային դառնալ լոյս՝ երդիքին տակ Նայիրեան :

Շարժն է միտքի՛, ոչ հողի, շարժն՝ արքնութեան, ընդհանո՛ւր,
Կը ծաւալի հուրն անոր հեռատանէ հեռատան...
Կ'էպի արիեր մշուշատ՝ փախուստն ի գար է, ի գո՛ւր .
Հայրենի հո՛ղն է հայուն միակ աննե՛նգ ապաստան :

Ա՛հ, կ'ուզէի, կ'ուզէի՛, որպէս բազուկ մը հոգր,
Նլլել հօտին դէմ խելառ ու շարժումով մ'ամենի՛
Համախմբել շուքին տակ, պահել ամբողջ, անմոլո՛ր,
Մինչեւ հնչէր ծագէ ծագ՝ փրկարար կոչն հայրենի :

ՎԱՀԷ ՎԱՀԵԱՆ